

ชื่อเรื่อง ปราสาทพนมรุ้ง : แนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัย นายชิตพิงศ์ พิรุณ

กรรมการควบคุม อาจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ และอาจารย์ ดร.โสมสิต แพงสร้อย

ปริญญา ศศ.ม. สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2553

บทคัดย่อ

ปราสาทพนมรุ้ง เป็นศาสนสถานที่ยังคงดำรงอยู่ตามความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนระหว่างศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ปัจจุบันปราสาทพนมรุ้งเป็นโบราณสถานที่สำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมที่ปราสาทพนมรุ้ง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของพิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทพนมรุ้ง และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ปราสาทพนมรุ้ง มีการเก็บข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2551 ถึง เดือน มีนาคม 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ข้อมูลภาคสนาม ได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม จากผู้รู้ 20 คน ผู้ปฏิบัติ 20 และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 60 คน ในเขตบริเวณ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง และหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบด้วยวิธีการแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทพนมรุ้งมาจากความเชื่อว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงดำรงอยู่ เพื่อเป็นที่ประทับของพระศิวะ ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดู ลัทธิไสวณิกาย การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อบูชาพระศิวะที่เป็นเทพแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาฮินดู ตลอดจนเทพผู้รักษาปราสาทพนมรุ้งซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีความมหัศจรรย์ มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ เพื่อช่วยให้ประชาชนได้รับความสุข ความเจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ ช่วยรักษาการเจ็บป่วยได้ และช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน พิธีกรรมบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปราสาทพนมรุ้ง บวงสรวงดอกบัว 8 กลีบ

สภาพปัจจุบันและปัญหาของพิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทพนมรุ้ง คือในการประกอบพิธีกรรมและผู้มาชมการประกอบพิธี ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดของกรมศิลปากรที่ห้ามไม่ให้มีการประกอบพิธีกรรมที่บริเวณปราสาทพนมรุ้งในวันสำคัญอื่น ๆ ขาดการประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวมีน้อย ขาดการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว และขาดความสะดวกในด้านที่พัก และอาหาร

แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ปราสาทพนมรุ้ง ได้แก่ การพัฒนารูปแบบของการนำเสนอการจัดพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนเวลาในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว หน่วยงานราชการควรให้ความสำคัญ และให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดพิธีกรรมและการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น

โดยสรุป ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ประชาชนที่มาท่องเที่ยว ตลอดจนเกิดผลดีทางเศรษฐกิจแก่บุคคลในท้องถิ่น และวงการธุรกิจการท่องเที่ยว สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ประเพณีพิธีกรรมที่ปราสาทพนมรุ้ง ทั้งนี้เพื่อความสุขและความอยู่ดีกินดีของประชาชนในท้องถิ่น อย่างยั่งยืนต่อไป

TITLE Prasat Phanom Rung : Ways to Conserve Religious Rituals for Cultural Promotion.

AUTHOR Mr. Thitipong Phirun

ADVISORS Dr. Sastra Lao Akkha and Dr. Khosit Paengsoy

DEGREE M.A. **MAJOR** Cultural Science

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2010

ABSTRACT

Prasat Phanom Rung is a religious temple, combining between Bhrahmanism and Buddhism. Nowadays Prasat Phanom Rung is an important ancient archeological site in terms of history, archeology, architecture, and tourism. This qualitative research aimed at : 1) examining the history and the origin of the ritual at the Prasat Phanom Rung; 2) investigating the present conditions and the problems of the religious rituals, performed at the Prasat phanom Rung; and 3) exploring the ways to conserve the religious rituals for the cultural tourism promotion at the Prasat Phanom Rung. Written documents and fieldwork data were gathered between March 2008 and March 2009. The research tools included a survey form, an interview form, an observation form, and a seminar workshop form. The fieldwork data were collected through surveys, interviews, observations, and group discussions, from 20 key-informants, 20 casual informants, and 60 general informants at the Phanom Rung National Park, and nearby villages in Tambon Ta Pek, Amphoe Chaloem Phrakiat, Buriram province. The data were checked for their accountability with the triangulation technique, analyzed according to the given objectives, and the results of the study were presented in a descriptive analysis form.

The results of the study showed that the history and the origin of the religious rituals at the Prasat Phanom Rung derived from the beliefs in the importance of ancient archeological site which was built for the residence of the Shiva, the Sacred God of Saiva Sect, in Hinduism, along with the guarding gods who protected the Prasat Phanom Rung, the miracle place, which had been conducted since the olden days. The people believed that the rituals could help them happy, prosperous, successful, recover from sickness, and create unity among the people in the

communities. Eight lotus flower leaves were offered to the sacred deities at the Prasat Phanom Rung.

The present conditions and the problems of the religious rituals at the Prasat Phanom Rung were : the ritual and the ritual's participants affected the environment; the Fine Arts Department's regulation on not allowing ritual to conduct on other holy days; lack of continuing public notification; less tourists; lack of tourism form development for tourism stimulation; and lack of lodging and food facilities.

Concerning the ways to conserve the religious rituals for the cultural tourism promotion, this could be done through : the development of the form of the ritual presentation; the change of the ritual conducting time for the convenience of tourists; the government sectors should give the support s to the rituals and tourism, as well as arranging various activities to stimulate more tourists' visits.

In conclusion, the results of the study would be useful for the cultural tourism, enhancing knowledge for tourists, as well as economical benefit for local people and tourism business circle. The involved sectors, government or private, should promote and support the ritual performances at Prasat Phanom Rung, for the happiness and the well-beings of the people in their localities for ever.

